

FORBRUKERRÅDET

Kommunal- og regionaldepartementet
Postboks 8112 Dep

0032 Oslo

KOMM. OG REG. DEP
10 NOV 2005 05/1594-95
Ark. 650.0
Avd. KO / KJ / DV

Saksbehandler:
Terje Kili

Vår dato:
01.11.2005

Vår referanse:
te/2005/6856

Deres dato:
02.05.2005

Deres referanse:
05/1594 - 2 DV

HØRING – LOKALDEMOKRATIKOMMISJONENS FØRSTE UTREDNING – NOU 2005:6 SAMSPILL OG TILLIT – OM STATEN OG LOKALDEMOKRATIET

Vi viser til høringsbrev datert 2. mai 2005 vedr. lokaldemokratikommisjonens første utredning, NOU 2005:6, Samspill og tillit der det bes om synspunkter på nevnte utredning.

Høringssvaret sendes etter avtale med Dag Vesterheim noe forsinket.

Vi vil innledningsvis vise til at Forbrukerrådet er en frittstående og selvstendig forbrukerpolitisk interesseorganisasjon for alle forbrukere av varer og tjenester i Norge. Styret i Forbrukerrådet har vedtatt at organisasjonen skal ha som ambisjon å være en sentral aktør i arbeidet for bedre kvalitet og større brukerretting innenfor offentlig sektor, både statlig og kommunal. Det er Forbrukerrådets regionskontor lokalisert i Skien som har det faglige ansvaret for arbeidet rettet mot offentlig sektor.

Lokaldemokratikommisjonen skal ha ros for å ha fremlagt en nyansert og godt belyst utredning. Vi registrerer at det er vist vilje til å ta tak i de vanskelige overordnede politiske betente problemstillingene som oppstår i forholdet mellom lokale verdier/prioriteringer og statlig styring på en konkret måte. Forbrukerrådet har med særlig interesse merket seg drøftingen av hvor stort det kommunale handlingsrommet konkret er, og påstanden om at enkeltpersoners og gruppers rettigheter knyttet til kvalitet i opplæring og omsorg i det daglige har svekket muligheten for effektive og gode lokaldemokratier. Vi ser derfor med interesse frem mot kommisjonens analyse av hvordan lokaldemokratiet fungerer i det enkelte lokalsamfunn. Vi vil i påvente av denne utredningen komme med noen synspunkter om forholdet velferdstat, kommunal sektor og rettighetens plass.

Overordnet om kommunal sektor, økonomiske rammer og synet på rettigheter

Som det blir pekt på i utredningen har utbyggingen av velferdsstaten medført at staten og den kommunale sektor har blitt tett iverd i hverandre der den kommunale sektor har fått hovedansvaret for store deler av velferdsstatens daglige drift. Rammene for drift, i betydning lover, regler og økonomi, er i hovedsak lagt av staten. Utbyggingen av velferdsstaten og kvaliteten i tjenestene er historisk sett knyttet til at ulike grupper er blitt gitt rettigheter. Disse rettighetene er blitt kodifisert ved hjelp av lover og forskrifter.

UTGIVER AV:

Forbrukerrådet
Buskerud
Telemark
Vestfold

Postadresse:
Gjerpensgt. 20
3708 Skien

Besøksadresse:
Statens Hus
Gjerpensgt. 20
3708 Skien

Org. nr.:
NO 871 033 382 NVA

E-post og nett:
skien@forbrukerradet.no
forbrukerportalen.no

Publikumstelefon:
815 58 200
Telefaks:
35 52 16 65

Forbrukerrådet registrerer at utvalget i sin innstilling går inn for at "bruk av rettighetslovgivning begrenses da den ser at økt bruk av rettigheter går utover det kommunale selvstyret" (s. 47). På den annen er utvalget oppmerksom på at staten "har gode grunner for å styre kommunene i en omfattende velferdsstat der kommunene leverer hovedparten av velferdstjenestene" (s.46).

Etter Forbrukerrådets mening er spørsmålet om hvilken plass og posisjon rettighetene skal ha i den norske velferdsstat ikke avklart. Utvalget diskuterer heller ikke hvilke rettigheter man mener bør begrenses. Betrakningen er slikt sett helt generell, og har karakter av å være en gjentakelse av Maktutredningens konklusjon om rettsliggjøring og påstand om folkestyrets svekkelse. Det er i den senere tid blitt gitt en del litteratur der man diskuterer premissene i Maktutredningen, og der det stilles spørsmål ved Maktutredningens konklusjoner, jf. utredningens Vedlegg 3 og Morten Kinander (red) Makt og Rett (Universitetsforlaget 2005).

Forbrukerrådet er enig i at forholdet mellom velferdsstat og lokalt selvstyre er en av de vanskeligste demokratiutfordringene vi har. Kjernen i utfordringen er etter vårt syn i hovedsak et spørsmål om om ansvarliggjøring, rettferdighet, forutsigbarhet og kommunenes frykt for å havne med Svarte-Per. Det kan stilles spørsmål om statlig nivå har tatt tilstrekkelig økonomisk ansvar for utviklingen. Vi viser her til utvalgets påpekning om at kommuneøkonomien er av vital betydning for kommunens handlingsevne og at det erkjennes "at det kan være grunnlag for å hevde at kommunene har fått avgrenset handlingsrom gjennom en stadig tilføring av nye oppgaver uten tilstrekkelig med ressurser" (s. 46). Forbrukerrådet ser det derfor som helt nødvendig å få på plass en mer forpliktende konsultasjonsordning, som også binder statlig sektor.

Etter hva vi kan se så bærer kommisjonens forslag om begrensnig av rettigheter primært preg av en forståelse av den økonomiske situasjonen som den kommunale sektor står i. Synspunktet er slikt sett i hovedsak pragmatisk og ikke prinsipielt begrunnet. Vi kan ha forståelse for en slik tilnærming.

Men vi er samtidig av den mening at det ikke bør være anledning for lokaldemokratiet å saldere på folks rettigheter uten at folk som da blir berørt skal ha anledning til å teste lovligheten av de kommunale vedtak. En slik tilnærming til problemet vil etter vår mening medføre en svekkelse av ulike gruppers rettssikkerhet, og kanskje særlig de svakeste. For enkelte grupper er det grunn til å hevde at rettighetene de ha fått gjennom demokratiske vedtak, har gitt dem mulighet for deltagelse og derfor fungert som døråpner til samfunnet rundt, jf. NOU 2001:22, Fra bruker til borger. Etter Forbrukerrådets mening er dette en ønsket utvikling.

LOKALDEMOKRATIET SOM TJENESTELEVERANDØR

Forbrukerrådet registrerer at det har vært en debatt om på hvilket nivå ansvaret for tjenestene skal forankres, litt spisst; statlig eller kommunalt. Etter vårt skjønn har lokaldemokratiet vist seg å være en effektiv produsent av mange velferdstjenester. Vi ser derfor heller ingen grunn til å gjøre omfattende endringer i endre denne funksjonsdelingen. For det første er vi enig i den rådende oppfatning om at lokalt ansvar gir effektivitetsgevinster som statlig styring ikke vil kunne ta ut, såkalt prioriteringseffektivitet. For det andre legger vi til grunn at man gjennom prioriteringer på kommunalt politisk nivå er i stand til å produsere tjenester som både er bedre tilpasset og mer fleksible i forhold til brukernes ulike behov og forutsetninger. Og for det tredje gir lokalkunnskap muligheter for effektiv tjenesteforvaltning og etablering av tjenestetilbud der man lettere kan se det enkelte menneske på tvers av sektorskillene.

TILSYN OG KLAGEBEHANDLING

Vi viser under dette punktet til vårt hørings svar til NOU 2004:17, Statlig tilsyn med kommunesektoren der vi skrev:

Forbrukerrådet støtter utvalget i at det snarest mulig må foretas en samlet gjennomgang av dagens tilsynsordninger på de ulike tjenesteområdene. Forbrukerrådet legger til grunn at en slik gjennomgang må ha som utgangspunkt at rettsikkerheten til brukerne skal ivaretas. Vi er enige i at tilsyn ikke bør skje der det ikke er hensiktsmessig eller nødvendig for å ivareta brukernes interesser. Forbrukerrådet finner imidlertid at det er for tidlig å trekke noen

konklusjoner om omfanget eller utforming av tilsynet før en slik gjennomgang er foretatt. Konklusjonen på gjennomgangen kan, etter vår vurdering, like gjerne bli at tilsynet må økes, endres eller suppleres med andre virkemidler for å ivareta rettsikkerheten. Vi ber om at en som et ledd i dette arbeidet også ser hen til de tvisteløsningsmekanismer som finnes i privat sektor og vurderer om lignende løsninger vil kunne bidra positivt i offentlig sektor. Forbrukerrådet stiller seg til disposisjon for deltagelse i en slik gjennomgang.

Vi takker for tålmodigheten.

Med hilsen
for Forbrukerrådet

Terje Kili
underdirektør